

ВІДГУК

рецензента доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри теорії права, міжнародного права та приватного права ПЗВО «Київський міжнародний університет» Мушенка Віктора Васильовича на дисертаційну роботу Данченка Владислава Євгеновича на тему: «Правове регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Аналіз дисертації Данченка Владислава Євгеновича, яка складається з таких частин як анотація, план, вступ, основний зміст дослідження, висновки та пропозиції, а також ознайомлення із науковими публікаціями за темою дослідження, дає підстави зазначити, що автором здійснено ґрунтовне наукове опрацювання проблематики дослідження. Робота характеризується наявною науковою новизною, обґрунтуванням основних положень дослідження, узагальненням та висновками, які виносяться на захист. Усе зазначене свідчить про досягнення поставленої в дисертації мети та високий рівень виконання роботи в науковому та методологічному плані. Зазначений загальний попередній висновок підтверджується успішним виконанням основних вимог, які висуваються до дисертацій за спеціальністю 081 «Право».

Актуальність тематики дослідження. Підготовлена та подана Данченком В.Є. дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є надзвичайно актуальною, має теоретичну та прикладну цінність.

Питання адміністративно-правового забезпечення управління непрацюючими активами в сучасних умовах функціонування банківської системи України, її адаптації до європейських стандартів регулювання та післявоєнного відновлення залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює необхідність комплексного наукового осмислення сутності непрацюючих (проблемних) активів, визначення особливостей їх

адміністративно-правового регулювання, удосконалення компетенції суб'єктів публічного адміністрування у цій сфері та розроблення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Дисертант вперше в сучасній науці адміністративного права комплексно дослідив проблеми правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів. Автором дисертації обґрунтовано важливість розробки та прийняття Концепції розвитку банківського сектору України. Підкреслено, що важливим напрямком вказаної вище Концепції має бути покращення системи управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері. Акцентовано увагу на необхідності адаптації положень Стратегії Національного банку України «Фінансова фортеця України» до вимог вказаного вище концептуального документа.

Відзначено, що вдосконалення кадрового забезпечення суб'єктів управління непрацюючими (проблемними) активами банків є критично важливим, оскільки лише компетентні, досвідчені та добре підготовлені кадри можуть значно покращити ефективність управління проблемними активами, що сприяє загальній стабільності банківської системи та економічному зростанню країни в цілому.

Результати дослідження є змістовним доробком у розвиток теорії адміністративного права.

Дисертація виконана у відповідності до положень: «Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року», введеної в дію Указом Президента України від 11.08.2021 № 347/2021; «Національної економічної стратегії на період до 2030 року», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. Дисертацію підготовлено з урахуванням положень, що містились у рішенні Ради Національної безпеки і оборони України від 23 січня 2024 р. «Про невідкладні заходи із забезпечення економічної безпеки на період дії правового режиму воєнного стану».

Дисертацію виконано в межах наукових тем Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права «Тенденції розвитку сучасної

правової науки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (номер державної реєстрації 0120U0100413) та «Сучасні виклики міжнародно-правових відносин і роль України у формуванні світового правопорядку» (номер державної реєстрації 0122U0000743).

Наукова новизна положень і висновків дисертаційного дослідження. Аналіз змісту дисертації Данченко В.Є. надає підстави для наступного узагальнення. Дана робота є одним із перших у науці адміністративного права обґрунтованим дослідженням правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері. Наведені у вступі положення чітко сформульовані, структуровані дисертантом за рівнем новизни, основні елементи якої включають наступне.

1. Уперше запропоновано авторський підхід до класифікації чинників, що обумовлюють виникнення непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері, які запропоновано поділити на дві великі групи: 1) зовнішні, зокрема: а) нормативно-правові; б) політичні; в) фінансово-економічні; г) безпекові; г) демографічні; 2) внутрішні чинники, які включають: а) організаційно-управлінські; б) кадрові; в) інформаційно-аналітичні.

2. Уперше виділено ключові елементи адміністративно-правового механізму регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері, до яких віднесено: норми адміністративного права; адміністративно-правові відносини; юридичний факт, акти тлумачення норм права; акти реалізації норм права; правова свідомість та правова культура.

3. Уперше обґрунтовано, що ключовими елементами організаційних засад управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері є наступні: організаційна структура банків; розробка та прийняття управлінських рішень; кадрове забезпечення; виявлення та класифікація проблемних активів за допомогою регулярного моніторингу та аналізу кредитного портфеля; розробка Стратегії управління проблемними активами; запровадження системи реагування на загрози.

4. Удосконалено теоретичний підхід щодо визначення поняття «суб'єкти управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері», під якими запропоновано розуміти сукупність визначених в нормах адміністративного законодавства органів державної влади (в особі їх посадових осіб), а також банківські установи та їх структурні підрозділи, які уповноважені реалізовувати діяльність, спрямовану на здійснення управління досліджуваними активами, а також загальне нормативне забезпечення вказаної сфери суспільного життя.

5. Удосконалено класифікацію адміністративно-правових форм регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері, які поділено на дві групи: 1) нормативно-правові (нормотворчість, правозастосування та правореалізація); 2) організаційно-управлінські форми: сегментація боржників; реструктуризація боргу; звернення до колекторських компаній; продаж проблемних активів.

6. Удосконалено обґрунтування необхідності розробки та прийняття «Концепції розвитку банківської сфери України», в рамках якої важливим напрямком діяльності законодавця, Національного банку України та банківських установ, варто визначити «підвищення ефективності управління непрацюючими (проблемними) активами».

7. Дістало розвитку наукова позиція про те, що в системі правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері ключове місце відводиться підзаконним нормативно-правовим актам, а також відомчим нормативним документам Національного банку України, що, з огляду на важливість представленого питання, є суттєвою проблемою теоретичного та практичного характеру, а відтак, дана прогалина потребує усунення шляхом визначення ряду важливих аспектів, пов'язаних із непрацюючими (проблемними) активами саме на законодавчому рівні.

Оцінка змісту, структури та методології дисертації. Посиланнями на наукові праці таких українських учених правової науки та науки фінансів як

Г.М. Азаренкова, О.І. Барановський, О.В. Васюренко, О.Г. Головка,
О.В. Дзюблук, Ж.М. Довгань, І.І. Д'яконова, К.М. Жулінська,
О.О. Затварська, Н.П. Погореленко, А.І. Суббот, І.А. Безклубий,
Л.А. Дудинець, А.А.Манжула, І.О. Личенко, О.А. Костюченко,
А.Ю.Подорожній, О.А. Котенко, С.І. Крук, О.В. Легка, В.І. Мельник,
Д.І. Минюк, А.В. Марущак, С.В. Надобка, О.П. Орлюк, О.О. Рачевська,
О.В. Царікова, Т.В. Чехович та інших забезпечено достовірність положень
дисертації. Здобувачем опрацьовано достатня кількість джерел за
проблематикою дослідження (188 найменувань), включаючи нормативно-
правові акти, статистичні дані, наукову аналітику тощо.

У дисертації Данченка В.Є. фахово сформульовано теоретичні
положення, зокрема актуальність теми, мету і завдання дослідження. Окремо
доцільно звернути увагу на чіткість та лаконічність формулювання: об'єкту
дослідження – суспільні відносини, які виникають в процесі управління
непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері; предмету
дослідження – правове регулювання непрацюючих (проблемних) активів у
банківській сфері.

Аналіз змісту дисертації та висновків до розділів свідчить про
досягнення дисертантом визначеної мети шляхом виконання теоретичних та
прикладних завдань дослідження.

Аналіз структури дисертації показує наявність у ній таких елементів:
анотація, вступ, три розділи, у складі яких наявні дев'ять підрозділів,
висновки, список використаних джерел, додатки. Виклад змісту
характеризується повнотою обґрунтування думки, логічністю та
послідовністю викладення матеріалу. За таким же принципом оформлена
анотація дисертації, яка розкриває основні положення роботи.

У вступі до дисертації обґрунтовано вибір теми дослідження, її
актуальність та визначено об'єкт, предмет, завдання, методологічну і
теоретичну основи дослідження. Широко охарактеризовані методи
дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів та особистий

внесок здобувача, наведено дані щодо оприлюднення результатів дослідження у фахових виданнях та на наукових форумах.

Перший розділ дисертації містить опис теоретико-методологічних засад правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері. Наголошено, що незважаючи на відносну фінансову стійкість, одним із ключових чинників, які наразі заважають функціонуванню банків зокрема, та банківської системи в цілому, є зростання кількості проблемних (непрацюючих) активів, що тягне за собою: 1) зниження якості активів банку; 2) підвищення обсягу збитків (або недоотриманого прибутку) за кредитними операціями; 3) зниження загального рівня доходності акціонерів; 4) зменшення рівня довіри населення до банку.

У другому розділі охарактеризовано особливості правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері. З'ясовано, що адміністративно-правовий механізм регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері представляє собою упорядковану сукупність визначених нормами адміністративного права елементів, які в своїй єдності спрямовані на врегулювання та забезпечення ефективного функціонування правовідносин, що виникають в процесі здійснення організаційно-управлінської діяльності у досліджуваній сфері суспільного життя.

Третій розділ містить результати дослідження напрямів вдосконалення правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері. Обґрунтовано важливість розробки та прийняття Концепції розвитку банківського сектору України. Підкреслено, що важливим напрямком вказаної вище Концепції має бути покращення системи управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері. Акцентовано увагу на необхідності адаптації положень Стратегії Національного банку України «Фінансова фортеця України» до вимог вказаного вище концептуального документа.

Результати дослідження становлять наукову і практичну цінність. Дисертація виконана з використанням юридичної термінології, відповідних правових понять. Дослідження завершується логічними та аргументованими висновками, у яких висвітлено результати вивчення та аналізу правового регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері з урахуванням особистого внеску автора у дослідження заявленої проблематики та надані авторські пропозиції теоретико-прикладного характеру.

Основні положення і висновки в опублікованих працях здобувача.

Основні положення і висновки дослідження викладені Данченком В.Є. у 8 наукових публікаціях (5 – одноосібні фахові статті, 3 – тези міжнародних та всеукраїнських конференцій), які відповідають темі дослідження. Вказані публікації відповідають вимогам до фахових видань і конференційних матеріалів, повною мірою відображаючи результати основних досліджень.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Результати наукового пошуку здобувача мають вагомe теоретичне, та прикладне значення і можуть бути використані:

- а) у науково-дослідницькій роботі – для проведення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених проблемі управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері;
- б) у правотворчості – для розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих, підзаконних та відомчих нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на правове регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері (Довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи видана Комітетом Верховної Ради України з питань фінансової, податкової та митної політики);
- в) у правозастосуванні – при вдосконаленні організаційних засад, а також адміністративно-правових форм та методів управління непрацюючими (проблемними) активами у банківській сфері;

г) у освітньому процесі – для розробки навчально-методичних та лекційних матеріалів, а також навчальних посібників та підручників з навчальних дисциплін: «Адміністративне право», «Фінансове право», «Банківське право» тощо. (Акт впровадження в освітній процес № 310 від 11.02.2026 р.)

Отже, результати дослідження мають багатовекторне застосування, що підтверджує його значущість як для розвитку адміністративно-правової науки, правотворчої, правозастосовної та освітньої діяльності.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, у якому відображені власні ідеї та напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені завдання у сфері непрацюючих (проблемних) активів. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані ідеї та положення науковців мають відповідні посилання на джерела і застосовані для підкріплення та підвищення рівня вірогідності ідей автора.

Дискусійні питання і зауваження. Звертаючи увагу на позитивні наукові здобутки дисертаційного дослідження Данченка В.Є., доцільно також звернути увагу на деякі дискусійні положення, висновки та твердження, що потребують уточнення чи авторського пояснення.

1. У вступі до роботи, описуючи наукову новизну одержаних результатів, автор вказує, що дисертаційне дослідження є першою спробою, після початку повномасштабного вторгнення, комплексно (на монографічному рівні) з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад забезпечення захисту інвестицій в Україні, на основі чого розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері. Таке твердження дещо не узгоджується з об'єктом і предметом дослідження.

2. На сторінці 40 дисертації автор наводить характерні особливості непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері. Не повною мірою можна погодитися з авторським підходом до визначення характерних

особливостей непрацюючих (проблемних) активів. Запропонований перелік поєднує різnorідні за своєю правовою природою явища, зокрема: ознаки непрацюючих активів як об'єкта правового регулювання, елементи адміністративно-правового механізму управління ними, повноваження суб'єктів публічного адміністрування, процесуальні способи захисту прав учасників правовідносин та інструменти банківського нагляду. Така методологічна побудова певною мірою ускладнює розкриття сутності досліджуваної категорії та не дозволяє чітко відмежувати власне ознаки непрацюючих (проблемних) активів від особливостей механізму їх адміністративно-правового регулювання.

3. Викликає певну дискусію сформульований автором висновок (сторінка 143) щодо значення стратегії управління непрацюючими (проблемними) активами. Наведені положення переважно відображають загальновизнані принципи ризик-менеджменту та вимоги банківського регулювання щодо управління проблемною заборгованістю, а не містять нових наукових положень. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше виокремити власний внесок автора у дослідження стратегії управління непрацюючими активами та конкретизувати, які саме елементи запропонованого підходу мають наукову новизну.

Однак, зазначені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки представленого дисертаційного дослідження. У роботі на високому науковому рівні розглянуто складні правові проблеми, обумовлені темою, і запропоновано обґрунтоване їх вирішення.

Висновок щодо відповідності дисертації нормам. Дисертація Данченка Владислава Євгеновича на тему: «Правове регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини і практики вітчизняної юридичної науки.

З огляду на викладене вище вважаємо, що за новизною, актуальністю, обсягом та практичним значенням дисертація Данченка Владислава Євгеновича на тему: «Правове регулювання непрацюючих (проблемних) активів у банківській сфері» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. Автор дисертації Данченко Владислав Євгенович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ РЕЦЕНЗЕНТ

Доктор юридичних наук, професор

Віктор МУШЕНОК

Згідно з підписом Віктора Мушенка заєврує:
Вчений секретар

Похмелник